

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

Școala doctorală de Teologie „Isidor Todoran”

TEZĂ DE DOCTORAT

Praznicul Cincizecimii

– abordare liturgică și muzicală.

Analiză de caz:

**cântări din tradiția ortodoxă românească
a secolelor XIX-XXI**

Coordonator științific:

Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu

Doctorand:

Daniel Mocanu

Cluj-Napoca

2016

Structura lucrării

CUPRINS	2
INTRODUCERE.....	6
PARTEA I: PRAZNICUL CINCIZECIMII – PERSPECTIVĂ LITURGICĂ	11
I. ORIGINEA ȘI DEZVOLTAREA ISTORICĂ A PRAZNICULUI CINCIZECIMII	11
I. 1. Abordarea lexico-semantică a Praznicului Cincizecimii.....	11
I. 2. Abordarea istorică a Praznicului Cincizecimii. Perspectivă biblică.....	12
I. 2. 1. În Vechiul Testament	12
I. 2. 2. În Noul Testament.....	18
I. 3. Abordarea istorică a Praznicului Cincizecimii. Perspectivă patristică	25
II. PRAZNICUL CINCIZECIMII ÎN CĂRȚILE DE CULT	46
II. 1. Istoricul <i>Penticostarului</i>	46
II. 2. Manuscrise și ediții.....	48
II. 2. 1. <i>Penticostarul</i> grecesc	48
II. 2. 2. <i>Penticostarul</i> slavonesc.....	50
II. 2. 3. <i>Penticostarul</i> românesc	52
II. 3. Rangul sărbătorii.....	55
II. 4. Innografii	56
III. ASPECTE TIPICONALE PRIVITOARE LA PRAZNICUL CINCIZECIMII	60
III. 1. Geneza și caracteristicile tradițiilor liturgice.....	60
III. 2. Descrierea principalelor surse și manuscrise ale Duminicii Cincizecimii.....	67
III. 3. Rubrici și rânduieli tipiconale ale Duminicii Cincizecimii	69
IV. ANALIZA STRUCTURALĂ ȘI TEMATICĂ A REGISTRULUI LITURGIC AL PRAZNICULUI CINCIZECIMII	82
IV. 1. Sursele și evoluția recuzitei innografice a Praznicului Cincizecimii. Analiză structurală	82
IV. 2. Învățătura Bisericii reflectată în innografia praznicului. Analiză tematică	92
B. PRAZNICUL CINCIZECIMII – PERSPECTIVĂ MUZICALĂ.....	100
I. PRELIMINARII	100
I. 1. Aspecte metodologice.....	100
I. 2. Periodizare	107
I. 2. Manuscrise și cărți de muzică psaltică românească cuprinzând slujba Praznicului Cincizecimii.....	108

II. ANALIZĂ DE CAZ: CÂNTĂRI LA PRAZNICUL CINCIZECIMII DIN TRADIȚIA ORTODOXĂ ROMÂNESCĂ A SECOLELOR XIX-XXI.....	113
II. 1. Procesul de <i>românire</i> a cântării între anii 1823-1860	113
II. 1. 1. Procesul de <i>românire</i> – scurt excurs teoretic: definiție, faze, autori.....	113
II. 1. 2. Procesul de <i>românire</i> reflectat în slujba Cincizecimii – analiză comparativă....	116
II. 1. 2. 1. Macarie Ieromonahul (1750-1836).....	117
II. 1. 2. 2. Anton Pann (1796-1854)	144
II. 1. 2. 3. Dimitrie Suceveanu (1816-1898)	175
II. 2. Fixarea în notație liniară și restituirea unei variante transilvănene de cântare bisericească: Dimitrie Cunțanu și Vasile Petrașcu	213
II. 2. 1. Dimitrie Cunțanu (1837-1910).....	216
II. 2. 2. Vasile Petrașcu (1889-1973)	230
II. 3. Construcția naționalului prin muzica bisericească. Selecție, prelucrare, uniformizare, difuzare: 1881 - prezent	242
II. 3. 1. Ion Popescu-Pasărea (1871-1943).....	246
II. 3. 2. Procesul de uniformizare a cântărilor în cadrul Comisiilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.....	270
II. 4. Un studiu de caz: imnul <i>Împărate ceresc</i>	286
CONSIDERAȚII FINALE.....	299
BIBLIOGRAFIE	301
ANEXE	335

Cuvinte cheie: *Cincizecime, Sfântul Duh, Analiză muzicală, Penticostar, Liturgică*

Sinteza principalelor părți ale lucrării

Lucrarea *Praznicul Cincizecimii – abordare liturgică și muzicală. Analiză de caz: cântări din tradiția ortodoxă românească a secolelor XIX-XXI* este, întâi de toate, rodul unor căutări interioare, ivite odată cu debutul formării noastre spirituale și intelectuale în domeniul teologiei ortodoxe. De-a lungul anilor de studiu, aceste căutări s-au convertit într-o problematică de cercetare, din perspectivă științifică, a receptărilor veterotestamentare, nouotestamentare și patristice ale Cincizecimii, a evoluției liturgice și tipiconale a acesteia, a imnografiei și a manierei în care psalții și compozitorii români ai ultimelor trei veacuri au uzat de procedeele componistice pentru a transmite credincioșilor mesajul teologic al sărbătorii.

În alegerea temei am pornit de la premisa că, în Biserică, credincioșii vin, mai întâi, în contact cu teologia unei sărbători și, implicit, și a Praznicului Cincizecimii, prin cântările îndătinat, integrate oficiului cultic, abia apoi prin lecturile biblice și eventualele exegeze. În această logică și ținând cont de specificul subdomeniului de studii doctorale – muzică și ritual bisericesc –, am preferat abordării hiperspecializate, pe care o presupune analiza muzicală a unor cântări din slujba Cincizecimii din tradiția românească a secolelor XIX-XXI, o abordare care marșează pe contextualizarea multiplă a acestei analize, din perspectivă imnografică, liturgică și tipiconală, patristică și biblică, uzând de un instrumentar metodologic. În plus, considerăm că o asemenea manieră de tratare a temei din mai multe perspective și, deci, adresabilitatea lucrării către categorii diverse de cititori își găsesc justificarea în chiar esența momentului Cincizecimii, când, prin lucrarea Duhului, mesajul despre Iisus Hristos Cel înviat a putut să fie transmis *tuturor* neamurilor prezente.

Tratarea în această manieră a temei conferă cercetării noastre un grad de noutate ridicat, nu doar prin analiza de caz pe care o propunem – cântările selectate nefiind, până în acest moment, studiate de muzicologi din perspectiva parametrilor lor structurali –, ci și prin raportarea dimensiunii muzical-imnografice a Praznicului Cincizecimii la dimensiunea sa liturgică. Deși există o tradiție a abordării monografice a diferitelor perioade ale ciclului festiv bisericesc, în ceea ce privește Praznicul Cincizecimii, bibliografia de specialitate la care am avut acces fie focalizează doar unele aspecte din întreaga sa textualitate, cum ar fi originea și evoluția Praznicului, în perioada primelor secole, și dependența de sărbătoarea iudaică a primelor roade (Andronikof: 1985; Baumstark: 1953; Beauduin: 1910, 1912, Daniélou: 1956; Cabié: 1965; Congar: 1967; Gerhards&Leonhard: 2007; Talley: 1986), fie propun lecturi în cheie simbolică ale unor aspecte ale sărbătorii (Flicoteaux: 1957; Jean-Nesmy: 1960; Wright: 1994; Bobrinskoy: 1999; Crihălmeanu: 2010). Ponderea cea mai ridicată o dețin, însă,

lucrările liturgice cu caracter general, care vorbesc despre Praznicul Cincizecimii în contextul structurii anului bisericesc (Kellner: 1908; Huck: 1975; Adam: 1992; Cantalamessa: 2000; Schmemmann: 2002). În ceea ce privește perspectiva imnografică, se pot consulta cu folos lucrări generale dedicate Pentecostarului și corpusuri de texte imnografice (Neale: 1863; Von Christ&Paranikas: 1871; Pitra: 1867, 1876; Tillyard: 1923; Franca: 1977). Lipsesc, cum observam deja, cercetări aplicate pe variantele muzicale românești îndătinute la Praznicul Cincizecimii, dintre care am ales pentru a analiza, în prezenta lucrare, unele alcătuite de Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Dimitrie Cunțanu, Vasile Petrașcu, Ion Popescu-Pasărea, Nicolae Lungu, Nicu Moldoveanu și colaboratorii pe care aceștia din urmă i-au avut în cadrul Comisiilor Sinodale în care au activat. Analiza exemplurilor muzicale din creația autorilor amintiți va fi una simptomatică, nicidecum exhaustivă, întreprinsă pentru a creiona particularitățile componistice și de stil ale fiecăruia dintre aceștia, relevante, la rândul lor, pentru dinamica procesului de construcție a cântării bisericești românești, între secolele XIX-XXI.

Într-o cercetare de factură liturgică și muzicală, cum este aceea pe care am propus-o, am operat cu o dublă metodologie: una specifică teologiei liturgice și alta specifică teologiei muzicale. În această ordine de idei, în ceea ce privește abordarea liturgică a temei *Praznicului Cincizecimii*, am folosit, pe urmele lui Robert F. Taft (1984), un demers structurat pe trei nivele metodologice. Primul dintre acestea este dictat de penuria documentelor liturgice primare, care nu-i permite cercetătorului să refacă întru totul un text sau să traseze cu certitudine și obiectivitate maximă parcursul diacronic al ritualului; de aceea, comparația, chiar fragmentară, dintre un text și celelalte, ajută la conturarea unei posibile forme primare a Praznicului. La un al doilea nivel, în analiza noastră liturgică, ne vom folosi de metoda structuralistă, Taft fiind de părere că „structura este un model ce revelează felul în care părțile funcționează”(1984, p.190), de aceea trebuie să existe un dialog constant între analiza structurală și cercetarea istorică. Prin acest tip de abordare, am studiat cele mai importante Tipicoane, identificând unitățile liturgice specifice acestui Praznic, pentru a putea revela adaosurile și omiterile tipiconale, care au avut loc în diferite perioade istorice. Al treilea nivel vizează textul liturgic *strico sensu*, prin ceea ce același Taft numește lectură corectivă contextualizată, care îi permite cercetătorului să deceleze sensul real al textului din corpusul imnografic al Praznicului, să stabilească locul său de origine și să prezinte dimensiunea teologică pe care o transmite acesta.

În ceea ce privește abordarea din perspectivă muzicală a temei *Praznicului Cincizecimii*, am procedat la compararea exemplurilor selectate cu variantele-sursă – originale

grecești sau, după caz, compoziții ale psaltirilor români –, scoțând în evidență asemănările și deosebirile dintre acestea, particularitățile melodice și felul în care au fost create prin uzul anumitor procedee componistice, care au variat de la autor la autor, de la secol la secol, de la provincie românească la provincie românească. Pe baza grilelor analitice pe care le-au propus și cu care au operat Victor Giuleanu (1981), Gheorghe Ciobanu (1974), Vasile Stanciu (1996) și Maria Alexandru (2006), am elaborat un model complex de analiză muzicală, care implică, pe de-o parte, elementele textului imnografic, iar pe de altă parte, elementele textului muzical. Mai exact, la un prim nivel, am realizat o analiză macrostructurală comparată, vizând elemente de structură prozodică și ideatică a textului imnografic. Al doilea nivel analitic vizează textul muzical la următorii parametri: angrenajul funcțional-modal, melodică și sistem cadențial.

Cele două perspective de abordare a temei *Praznicului Cincizecimii* au determinat structurarea lucrării noastre în două părți mari. Astfel, prima parte se deschide cu un capitol dedicat originii și dezvoltării istorice a Praznicului Cincizecimii, așa cum ne-o relevă pasaje scripturistice din Vechiul și Noul Testament, precum și omilii și comentarii biblice ale Părinților Bisericii din secolele II-IV, adică de până la pătrunderea sărbătorii în ciclul liturgic anual, toate fiind surse deosebit de relevante pentru înțelegerea modului în care Cincizecimea a fost receptată de către primele comunități creștine. După un al doilea capitol, care inventariază cărțile de cult grecești și slavonești ce au condus la apariția *Penticostarului* în limba română, delimitează rangul sărbătorii și indică principalii ei imnografi, în al treilea capitol, am studiat analiza elementelor tipiconale ale Praznicului Cincizecimii, încheind prima parte cu o analiză structurală și tematică a imnelor liturgice proprii sărbătorii.

Această primă parte a lucrării noastre oferă, în fapt, cadrul general pentru analiza de caz întreprinsă în partea a doua, asupra unor cântări la Praznicul Cincizecimii din tradiția românească ortodoxă a secolelor XIX-XXI, privite în contextul activității componistice a autorilor lor, al tendințelor și curentelor pe care fiecare dintre aceștia le-au generat și/sau le-au reprezentat în istoria muzicii bisericești românești. Am putut stabili caracteristicile structurale, funcționale și stilistice ale acestor cântări și, implicit, procedeele componistice pe care autorii lor le-au folosit în actul creativ, cu miza de a răspunde particularităților politicilor ecleziale și ale contextelor istorice, socio-culturale și ideologice în care ei au activat. Demersul acesta a dus la evidențierea, pentru intervalul reprezentat de secolele XIX-XXI, a mai multor etape ale procesului de construcție a muzicii bisericești românești, dar și la evidențierea tendinței generale de modelare continuă și simplificare graduală a repertoriului Praznicului Cincizecimii, de la cântărea *românită* la cea *uniformizată*. Totodată, dintre

exemplele muzicale pe care le-am supus analizei, se pare că troparul *Binecuvântat ești, Hristoase*, pe glasul al VIII-lea, din *Penticostarul uniformizat* este singura cântare care, astăzi, se cunoaște și se cântă la strană în parohiile din întreaga Patriarhie Română. În rest, în practica de strană, influența tradițiilor locale/regionale continuă să se manifeste puternic: în Transilvania, se interpretează cântări după Dimitrie Cunțanu, Trifon Lugojanu, Atanasie Lipovan, Celestin Cherebețiu și Vasile Stanciu; în Moldova se cântă compoziții de-ale lui Dimitrie Suceveanu, în vreme ce cântăreții din Muntenia recurg la *Penticostarul uniformizat*. În plus, chiar dacă libertatea pe care cântăreții și-o arogă în selecția și interpretarea cântărilor Cincizecimii potrivit diverselor tradiții nu poate fi extinsă și asupra aspectelor liturgice și tipiconale ale sărbătorii, prin excelență normate, totuși, la nivelul parohiilor din Transilvania, se poate constata, în zilele noastre, un revivalism al fenomenului procesional, care fusese prezent, într-o altă formă, în rânduiala inițială a sărbătorii. Așa se face că, de sărbătoarea Pogorării Sfântului Duh, cântarea bisericească iese în cetate, devenind accesibilă, cel puțin la nivelul auditiv, nu doar parohienilor participanți, ci și celor care se intersectează cu procesiunea și cărora, *volens nolens*, li se vestește, precum odinioară neamurilor, despre Iisus Hristos cel Înviat.

Dincolo de relevanța științifică a rezultatelor la care a ajuns, cercetarea noastră se dorește a fi, în sine, o pledoarie pentru abordările holistice ale temelor complexe de genul celei studiate de noi, din perspective multiple și uzând de un instrumentar metodologic și analitic adecvat fiecăreia dintre aceste perspective, tocmai pentru a explicita cât mai multe dintre fațetele problematicei.

Astfel, revelat în text scripturistic, comentat în omiliile Părinților Bisericii, condensat în dogmă, codificat în ritual, sublimat în imne și transmis prin cântarea bisericească, mesajul teologic al Praznicului Cincizecimii se dezvăluie cititorilor – fie ei specialiști din diverse ramuri ale teologiei, nespecialiști dornici de a se iniția în tainele Duhului sau chiar necredincioși interesați de istoria noastră culturală –, cu invitația de adânci cercetarea deschisă de noi, în funcție de propriile căutări și sub semnul făgăduinței Mântuitorului Iisus Hristos: „Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu” (In. 14, 26).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Adam, Adolf, *The Liturgical Year: Its History and Its Meaning After the Reform of the Liturgy*, Liturgical Press, 1992.
- Anastasimatarul de la Cluj-Napoca* Vol.VIII, Monumenta et transcripta, (ms.1106), ed. Hrisanta Trebici-Marin, București, 1985.
- Anastasimatarul uniformizat I: Vecernierul*, întocmit de profesorii Nicolae C. Lungu, Ion Croitoru și pr. Grigore Coastea, după mării protopsalți români: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ghelasie Basarabeanul, Ștefanache Popescu, Oprea Demetrescu, Neagu Ionescu, Ioan Zmeu, pr. Theodor V. Stupcarnu, Ion Popescu-Pasărea, pr. Victor Ojog, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, ediția I 1953, ediția a II-a 1974, ediția a III-a îngrijită de pr. prof. univ. dr. Nicu Moldoveanu, pr. lect. univ. drd. Victor Frangulea, diac. prof. drd. Stelian Ionașcu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
- Anastasimatarul uniformizat II. Utrenierul*: întocmit de profesorii Nicolae C. Lungu, Ion Croitoru și pr. Grigore Coastea, după mării protopsalți români: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ghelasie Basarabeanul, Ștefanache Popescu, Oprea Demetrescu, Neagu Ionescu, Ioan Zmeu, pr. Theodor V. Stupcaru, Ion Popescu-Pasărea, pr. Victor Ojog, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, ediția I 1953, ediția a II-a 1974, ediția a III-a îngrijită de pr. prof. univ. dr. Nicu Moldoveanu, pr. lect. univ. drd. Victor Frangulea, diac. prof. drd. Stelian Ionașcu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
- Andreescu, C. I., *Evoluția învățământului în Moldova*, Iași, 1935.
- Andronikof, Constantin, *Le sens de la Liturgie (La relation entre Dieu et l'homme)*, Paris, 1988.
- Andronikof, Constantin, *Le sens des Fêtes*, tome I: *Le cycle fixe*, Paris, 1970.
- Arranz, M., *Les grandes etapes de la liturgie byzantine: Palestine, Byzance, Russie. Essai d'aperçu historique*. (Liturgie de l'Église particulière et liturgie de l'Église universelle. Conférences Saint-Serge 1975. Bibliotheca "Ephemerides Liturgicae". Subsidia 7), Roma 1976.
- Barbu-Bucur, Sebastian, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în secolul XVIII și începutul secolului XIX și aportul original al culturii autohtone*. Teză de doctorat, cu o prefață de prof. univ. dr. Sigismund Toduță și o postfață de prof. univ. dr. Romeo Ghircoiașu, Editura Muzicală, București, 1990, 250 p.
- Barbu-Bucur, Sebastian, *Manuscrisele muzicale românești de la Muntele Athos*, în: „Izvoare ale muzicii românești”, vol. VII D - Documenta et transcripta Editura Muzicală, București, 2000.
- Bardy, Éphrem, *Le Saint-Esprit en nous et dans l'Église d'après le Nouveau Testament*, Albi, 1950.
- Barrett, C. K., *The Holy Spirit and the Gospel Tradition*, Wipf and Stock Publishers, London, 1947.
- Baumstark, A., *Liturgie comparée: principes et méthodes pour l'étude des liturgies chrétiennes*, Chevetogne, 1953.
- Băbuș, Grigore, *Bibliografia tipăriturilor psaltice ale lui Anton Pann*, ediție îngrijită și prefațată de Alexandru Dimcea, Editura Christiana, București, 2002.
- Bălan, Ioanichie Arhimandritul, *Patericul Românesc*, Sihăstria, 2005.
- Benoît, A., *S. Grégoire de Nazianze: Sa vie, ses œuvres, et son époque*, Marseille and Paris, 1876 (ediția a doua, 1973).

- Bianu, Ion, *Bibliografia românească veche (BRV), 1508-1830*, (în colaborare cu Nerva Hodoș).vol. I-III, București, Academia Română, 1903-1936.
- Bobrinsky, Boris pr. prof., *Împărtășirea Duhului Sfânt*, traducere de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999.
- Bobrinsky, Boris pr. prof., *Taina Preasfintei Treimi*, traducere de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
- Boehme, Jacob, *The Feast of Pentecost*, Kessinger Publishing, US, 2010.
- Boone Porter, Harry, *Keeping the church year*, Seabury Press, 1977.
- Bouvi, Edmond, *Poètes et Mélodes. Etude sur les origines du Rithme Tonique dans L'Hymnographie de l'Église Grecque*, Nimes, Paris, 1886.
- Bouyer, L., *La vie de la liturgie*, coll. „Lex orandi” 20, Paris, 1956.
- Brașiște, Ene Pr. prof. dr., *Liturgica generală – cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, ediția a IV-a, îngrijită de pr. Eugen Drăgoi, Editura Partener, Galați, 2008.
- Brașiște, Ene Preot Prof. Dr., prof. Ecaterina Brașiște, *Dicționar Enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001.
- Brașiște, Ene, *Liturgica generală [cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină]*, ed. a II- a, revizuită și completată, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.
- Brett, Webb-Mitchell, Diane Archer, *Sacred Seasons: A Journey Through the Church Year*, Pilgrim Press, 2002.
- Bria, Ion Pr. prof. dr., *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, România Creștină, București, 1999.
- Brickner, David, Robinson Rich, *Christ in the Feast of Pentecost*, Moody Publishers, 2008.
- Brie, Mihai Gavril, pr. conf. univ. dr., *Cultura muzicală bisericească de tradiție bizantină din Crișana*, Editura Universității din Oradea, 2006.
- Brie, Mihai Gavril, pr. conf. univ. dr., *Școala de cântăreți bisericești din Oradea*, Editura Universității din Oradea, 2011.
- Brown, Raymond Edward, *A Once-and-Coming Spirit at Pentecost: Essays on the Liturgical Readings Between Easter and Pentecost - Taken from the Acts of the Apostles and the Gospel According to John*, The order of St Benedict, Minnesota, 1994.
- Bruce, Frederick Fyvie, *The Acts of the Apostles: The Greek Text With Introduction and Commentary*, Grands Rapids, Michigan, 1990.
- Buber, Martin, *Sinnbildliche und sakramentale Existenz in Judentum*, Eranos-Jahrbuch, t. 2, 1934.
- Büchsel, F., *Der Geist Gottes im Neuen Testament*, Gütersloh: Bertelsmann, 1926.
- Bulgakov, Sergius, *The Comforter*, Eerdmans, 2004.
- Bulgakov, Sergius, *The Orthodox Church*. Crestwood, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 1988.
- Buzerea, Al. Alexie, *Cultura muzicală românească de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 1999.
- Cabié, R., *La Pentecôte. L'évolution de la Cinquantaine pascale au cours des saintes premières siècles*, Tournai, Paris, 1965.
- Cabrol F., et H., Leclercq, *Monumenta Ecclesiae Liturgica*, t. 1, Paris, 1900-1902.
- Caird, G. B., *Jesus and the Jewish Nation*, London: University of London, Athlone Press, 1965.
- Campanhausen, H. Von, *The Fathers of the Greek Church*, ET, London, 1963.

- Canonul Ortodoxiei I*, Canonul Apostolic al primelor secole, diac. Ică, I Ioan jr., Editura Deisis/Stavropoleos, 2008.
- Cantalamesa, Raniero, *The Mystery of Pentecost*, Liturgical Press, Collegeville, MN/Un, 2000.
- Carrington, P., *The Primitive Christian Calendar*, Cambridge, 1940.
- Carson, D. A., *The Gospel according to John*, Grand Rapids: Eerdmans, 1991.
- Casel, Odo, *La fête de Pâques dans l'Église des Pères*, Lex Orandi, 37, Paris, Les Editions du Cerf, 1963.
- Catavasierul*, după A. Pann, D. Suceveanu, Șt. Popescu, I. Popescu-Pasărea, ș.a. Editori: Pr. Nicu Moldoveanu și pr. Victor Frangulea. București, 2000, 2002².
- Catrina, Constantin, *Ipostaze ale muzicii de tradiție bizantină din România*, Editura Muzicală, 2003.
- Cântări bisericești pe cele opt versuri ale bisericii orientale*, prescrise pentru Dieceza română unită de Oradea. Partea I. Vecernia, Partea a II-a. Utrenia, Oradea, 1928.
- Cântări bisericești. Răspunsurile la Sfânta Liturghie, Irmoase, Pricesne și alte cântări de peste an, Cele opt glasuri*, scrise pe note de Nicolae Firu, Timișoara, 1943.
- Cântări la Sfintele Taine și la ierurgii și alte cântări religioase*, ediție îngrijită de Pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
- Cântările Penticostarului*, conf. univ. Nicolae Lungu, pr. prof. dr. Ene Braniște, asist. univ. Chiril Popescu, în: S.T. an. XVIII, 1966, nr. 1-2, p. 1-90.
- Cântările Penticostarului*, după mării protopsalți români: Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ion Popescu-Pasărea ș.a, uniformizate, prelucrate și transcrise pe ambele notații muzicale de conf. univ. Nicolae Lungu, pr. prof. dr. Ene Braniște și asist. univ. Chiril Popescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
- Cântările Penticostarului*, după mării protopsalți români: Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ion Popescu-Pasărea ș.a, uniformizate, prelucrate și transcrise pe ambele notații muzicale de conf. univ. Nicolae Lungu, pr. prof. dr. Ene Braniște și asist. univ. Chiril Popescu, între anii 1966-1980, ediție revizuită, diortosită, corectată și completată de pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu, pr. lect. dr. Victor Frangulea, diacon asistent drd. Nicolae Giolu, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian”, a Universității din București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
- Cele opt glasuri bisericești* aranjate pe note liniare după vechile melodii utilizate în Banat și Crișana, de Atanasie Lipovan, Arad, 1926¹, 1936².
- Cele Opt Glasuri după Episcopul Ioan Papp*, aranjate pe note de Trifon Lugojan, Arad, 1912¹, 1939².
- Cele opt glasuri la Utrenie*, aranjate pe note de Trifon Lugojan, Arad, 1927.
- Cele opt versuri bisericești în felul cum se cântă la Blaj*, (Vecernia vol. I și Mânecatul sau Utrenia vol. II) scrise pe note liniare de Celestin Cherebețiu, Cluj, 1930.
- Cherebețiu, Celestin, *Mânecatul cuprinzând Troparele Sărbătorilor importante de peste an și Catavasiile lor*, Blaj, 1932.
- Chircev, Elena, *Muzica românească de tradiție bizantină între neume și portativ, ediție revizuită*, vol. 2: Repertoriul liturgic românesc notat pe portativ în colecțiile de cântări bisericești din Transilvania și Banat, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2013.
- Chittister, Joan, Tickle Phyllis, *The Liturgical Year: The Ancient Practices Series*, Thomas Nelson Inc, 2009.
- Ciobanu, Gheorghe, *Izvoare ale muzicii românești*, vol II, *Muzică instrumentală, vocală și psaltică din secolele XVI-XIX*, Ed. Muzicală, București, 1978.

- Ciobanu, Gheorghe, *Studii de etnomuzicologie și bizantinologie*, vol. I, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1974.
- Ciobanu, Gheorghe, *Studii de etnomuzicologie și bizantinologie*, vol. II, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1979.
- Cireșeanu, Badea, *Tezaurul liturgic al Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit*, vol. II, București, 1911.
- Cohen, Boay, *Jewish and Roman Law*, New York, 1966.
- Coman, Constantin, pr.dr., *Erminia Duhului*, Editura bizantină, București, 2002.
- Costea, Gr. Pr. prof., prof. Nicolae N. Lungu N. Nicolae, prof. Ion Croitoru, *Gramatica muzicii psaltice. Studiu comparativ cu notația liniară*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1951.
- Cunțanu, Dimitrie, *Cântările bisericesti după melodiile celor opt glasuri ale Sfintei Biserici Ortodoxe Române*, culese și aranjate de Dimitrie Cunțanu, fost profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, 1925², 1932³. Ediția a III-a din autorisația bisericii îngrijită de Timotei Popovici, preot, profesor de musică la Școala normală Andreiu Șaguna și dir[ijorul] Corului Mitropoliei, Institutul de Arte grafice Krafft & Drotleff S. A., Sibiu, 1932.
- Dalman, G., *Arbeit und Sitte im Palästina*, Gütersloh, 1928-1942.
- Daniélou, Jean, *The Bible and the Liturgy*, University of Notre Dame Press, 1956.
- Davenport, G. L., *The Eschatology of the Book of Jubilees*, Studia Post-Biblica XX, E. Brill, Leiden Academic Publishers, 1971.
- De Matons, J. Grosdidier, *Romanos le Mélode et les origins de la poésie religieuse à Byzance*, Paris, 1977.
- Deheleanu, P., *Glossolalia sau „vorbirea în limbi” ca dar hansmatic*, Ed. Episcopiei Aradului, Arad, 1949.
- Deleury, G., *Les fêtes de Dieu*, Paris, Éd. du Félin, 1994.
- Delvoye, Charles, *Arta bizantină*, trad. rom. F. E. Condurachi, Edit. Meridiane, București, 1976.
- Diercks, G. F., *Tertulliani De Oratione et De Virginibus Velandis Libelli*, Stromata Patristica et Mediaevalia IV, Ultraieci, Antverpiae, 1956.
- Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*, traducere de C. Săndulescu Verna, Sophia, București, 2000.
- Donadeo, M., *L'anno liturgico bizantino*, Brescia 1991.
- Doxastar, *ce cuprinde în sine Slavele tuturor Duminicilor Triodului și a Penticostarului, unele a lui Iacov, și altele a lui Hurmuz Hartofilax Protopsaltul*. S-au tradus acum din nou, în românește, de sfinția-sa Nectarie schimonahul protopsaltul Sfântului Munte. Tomul al 3. S-au prescriș după original Teofilact ieromonah, 1906.
- Duchesne, L., *Origines du culte chrétien*, Paris, 1889.
- Dunn, J. D. G., *Jesus and the Spirit, a Study of the Religious and Charismatic Experience of Jesus and the First Christians as Reflected in the New Testament*, SCM Press Ltd, London, 1975.
- Egender, N., *La prière des églises du rite byzantin. La prière des heures. Hôrologion*, Chevetogne, 1975.
- Ehrhard, Albert, *Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche, Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur*. Bd. 50-52. Leipzig: J. C. Hinrichs, 1937 [i.e., 1936]-1952.
- Elbogen, I., *Die Feier der Wallfahrtsfeste im zweiten Tempel. Bericht der Hochschule für die Wissenschaft des Judentums*, Berlin, 1929.

- Esbroeck, van Michel, *Les plus anciens homéliaires géorgiens. Étude descriptive et historique*, publications de l'Institut Orientaliste de Louvain 10, Louvain-la-Neuve, 1975.
- Étaix, Raymond, *Homéliaires patristiques latins. Recueil d'études de manuscrits médiévaux*, Paris, 1994.
- Evdokimov, P., *L'Esprit Saint dans la Tradition orthodoxe*, Les Éditions du Cerf, Paris, 1969.
- Evdokimov, Paul, *Ortodoxia*, traducere Irineu Ioan Popa, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
- Fête de la Pentecôte*, Bornert, R. (ed), Assemblées du Seigneur, 51, Bruges, Saint-André, 1963.
- Filothiei sin Agăi Jipei. Psaltichia rumânească*, vol. I. Catavasier, în: „Izvoare ale Muzicii Românești”, vol. VII A, editor Arhid Sebastian Barbu-Bucur, Editura Muzicală, București, 1981.
- Filothiei sin Agăi Jipei. Psaltichia rumânească*, vol. II. Anastasimatar, în: „Izvoare ale Muzicii Românești”, vol. VII B, editor Arhid Sebastian Barbu-Bucur, Editura Muzicală, București, 1984.
- Filothiei sin Agăi Jipei. Psaltichia rumânească*, vol. III. Stihirariul, în: „Izvoare ale Muzicii Românești”, vol. VII C, editor Arhid Sebastian Barbu-Bucur, Editura Muzicală, București, 1986.
- Filothiei sin Agăi Jipei. Psaltichia rumânească*, vol. IV, Stihirar-Penticostar, în: „Izvoare ale Muzicii Românești”, vol. VII D, editor Arhid Sebastian Barbu-Bucur, Editura Episcopiei Buzăului, Buzău, 1992.
- Flicoteaux, E., *Le rayonnement de la Pentecôte*, Paris 1957.
- Floca, Ioan N., Arhid. prof. dr., *Canoanele Bisericii Ortodoxe – note și comentarii*, Sibiu, 1993.
- Flusser, David, *Jewish Sources in Early Christianity*, Mod Books, Tel Aviv, 1989.
- Fotino, Dionisie, *Noul anastasimatar* tradus și compus după sistema cea veche a serdarului Dionisie Fotino. Traducător, editor și tipograf: Anton Pann. București, 1854.
- Franca, Umberto, *Le antifone bibliche dopo pentecoste: studio codologico storico testuale con appendice musicale*, Roma (1977).
- Frangulea, Victor, *Profesorul protopsalt Ion Popescu-Pasărea – Viața și opera*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
- Galeriu, Constantin Pr., *Jertfă și răscumpărare*, (s.n.), Harisma, 1991.
- Gallay, P., *La Vie de S. Grégoire de Nazianze*, Lyon, 1943.
- Gardner, A., *Theodore of Studium: His Life and Times*, London, Edward Arnold, 1905.
- Gerhards, Albert, Clemens Leonhard (eds.), *Jewish and Christian Liturgy and Worship: New Insights into its History and Interaction. Jewish and Christian Perspectives 15*; Leiden, Brill, 2007.
- Gérolde, Théodore, *Les Pères de l'Église et la musique*, Paris, 1931.
- Gherman, Petru, *Muzica bisericească din Ardeal*, Tiparul Tipografieie Arhidiecezane, Sibiu, 1940.
- Gijsbertus Paulus Johannes Post, *Christian Feast and Festival: The Dynamics of Western Liturgy and Culture*, Vol.1 - 12 din Liturgia Condenda, Peeters Publishers, 2001.
- Giuleanu, Victor, *Melodica bizantină. Studiu teoretic și morfologic al stilului modern (neo-bizantin)*, Editura Muzicală, București, 1981.
- Glazer, H., *The Passover Haggadah*, New York 1969.
- Gordon, Vasile, pr. prof. univ. dr., *Mergând, învățați... - Predici pentru toate duminicile și sărbătorile de peste an*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.

- Gordon, Vasile, pr. prof. univ. dr., *Predica ocazionala (pareneza)*, Teza de doctorat, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
- Goudoever, J van, *Fête et calendriers bibliques*, Paris, Beauchesne, 1967.
- Grăjdian, Vasile pr. conf. dr., lect. drd. Sorin Dobre, *Cântăreți bisericești din Ardeal*, vol. I, Sibiu, 2003.
- Grégoire, R., *Les homélieares liturgiques des Églises d'Orient*, Melto, Kasilik, 1968.
- Grenier, A., *La Vie et les poésies de S. Grégoire de Nazianze*, Clermont-Ferrand, 1858.
- Hannick, Ch, *Dimanche*, Chevetogne, 1972.
- Hanssens, J. M., *Nature et genèse de l'Office des Matines. Aux origines de la prière liturgique*, coll. „Analecta gregoriana” 57, Rome, 1952.
- Harl, Marguerite, *Glas de laudă, cântările biblice din rugăciunea liturgică*, în colaborare cu Bruno Meynadier și Antoine Pietrobelli, traducere din limba franceză de Ștefan Munteanu, Doxologia, Iași, 2016.
- Harrington, Daniel J., *The Acts of the Apostles*, Collegeville, Minnesota, 1992.
- Huck, G. (ed.), *Major Feasts and Seasons*, Washington, D.C. 1975.
- Hugh, Wybrew, *Orthodox Feasts of Jesus Christ and the Virgin Mary*, St Vladimir's Seminary Press, 1997.
- Ierotheos Vlachos, Mitropolitul, *Predici la Duminici și sărbători*, Editura Egumenița, 2008.
- Ierótheos, Mitropolitul Nafpaktosului, *Dogmatica empirică a Bisericii Ortodoxe Sobornicești – după învățăturile prin viu grai ale Părintelui Ioannis Romanides*, Volumul I (Dogmă, Morală, Revelație). Prezentare critică, traducere din limba greacă de Tatiana Petrache, Doxologia, 2014.
- Ioan din Kronstadt, Sfântul, *Liturgia cerul pe pământ – cugetări mistice despre Biserică și cultul divin ortodox*, traducere Boris Buzilă, studiu introductiv de diac. Ioan Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2002.
- Ioan din Kronstadt, Sfântul, *Viața, învățătura, minunile*, Traducere din limba rusă de Boris Buzilă, Editura Sophia, București, 2008.
- Ionașcu, Stelian, *Teoria muzicii psaltice pentru Seminarile Teologice și Școlile de Cântăreți*, Editura Sofia, București, 2006.
- Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. I, București, 1929.
- Iorga, Nicolae, *Istoria învățământului românesc*, Ed. Casei Școlilor, București, 1928.
- Irmologhion sau catavasier muzicesc*, care cuprinde în sine catavasiile praznicelor împărătești și ale Născătoarei de Dumnezeu, ale Triodului și ale Penticostarului precum se cântă în sfânta lui Hristos Dumnezeu Biserica cea Mare. Acum, întâia oară tipărit în zilele Prea Luminatului și Prea Înălțatului nostru Domn și Ighemon a toată Ungrovlahia, io Grigorie Dimitrie Ghica Voevod, întru întâiul an al Domniei Sale, cu voia și blagoslovenia Prea Sfințitului Mitropolit a Toată Ungrovlahiam chirio kir Grigorie. Alcătuită pre românește pre așezământul sistimii ceii noauo du pre cel grecesc de smeritul Macarie Ieromonahul, Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureștilor, Dascălul Școalei de Musichie, Viena, 1823.
- Israel, Gérard, *La question chrétienne. Une pensée juive du christianisme*, Payot, Paris, 1999.
- Jeltov, Mihail, Serghei Pravdoliubov, *Cultul liturgic al Bisericii Ortodoxe Ruse*. Traducere din limba rusă de Monica Grama, Edineț, 2007.
- Kellner, K., *Heortology: A History of the Christian Festivals from their Origin to the Present Day*, London, 1908.
- Konstantinou, Georgios N., *Teoria și practica Muzicii Bisericești*, volumul I, ediția a II-a revizuită și adăugită, traducere din limba greacă, exemple muzicale, exemplificări audio (melos) și îngrijire ediție de Adrian Sîrbu, îndrumător traducere Prof. univ. dr. Maria Alexandru, Asociația Culturală Byzantion, Iași, 2012.

- Kourembeles, Ioannis G. Prof. dr., *Viziunea teologică a Sfântului Roman Melodul*. Traducere de Alexandru Prelipceanu, Editura Doxologia, Iași, 2013.
- Küng, Hans, *Ebraismo*, Bur Rizzoli, Milano, 2007.
- Laeuchli, Samuel, *Sexuality and Power: The Emergence of Canon Law at the Synod of Elvira*, Philadelphia, 1972.
- Leen, E., *El Espíritu Santo*, 2 ed. Madrid 1966.
- Leonhard, Clemens, *The Jewish Pesach and the Origins of the Christian Easter: Open Questions in Current Research*, Volumul 35, *Studia Judaica*, Walter de Gruyter, 2006.
- Lipovan, Atanasie, *Cântări bisericești pentru toate sărbătorile de peste an, întocmite pe baza vechilor melodii, obișnuite în Banat și Crișana, puse pe note liniare*, vol.1/1844, vol.2/1946, Arad, Tipografia Diecezană.
- Lossky, Vladimir, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*. Traducere de pr. Vasile Răducă, Editura Bonifaciu, 1998.
- Louth, Andrew, *St. John Damascene: Tradition and Originality in Byzantine Theology*, Oxford University Press, 2004 (În românește: *Ioan Damaschinul. Tradiție și originalitate în teologia bizantină*. Traducere de pr. prof. Ioan Ică sn. și diac. Ioan I. Ică jr., Deisis, 2010).
- Lungu, Nicolae Prof., Grigore Costea, Prof. Ion Croitoru, *Utrenierul uniformizat pe ambele semiografii*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1954.
- Lungu, Nicolae Prof., Pr. Prof. dr. Ene Branîște, Prof. Chiril Popescu, *Cântările Pentecostarului*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1980.
- Lungu, Nicolae Profesor, Preot Prof. Gr. Costea, Profesor I. Croitoru, *Gramatica muzicii bisericești „psaltice”*, studiu comparativ cu notația liniară, București, 1997.
- Lungu, Nicolae, *Manual de muzică liniară*. Corectat, completat și îngrijit de Pr. Prof. Nicu Moldoveanu, Pr. Prof. Constantin Drăgușin și Pr. Lect. Victor Frangulea, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
- Maas, P. C., A. Trypanis, *Sancti Romani Melodi Cantica*. Vol. I: *Cantica genuina*, Oxford, 1963.
- Machabey, Armond, *La musicologie*, Paris, 1962.
- Machabey, Armond, *La notation musicale*, Paris, 1952.
- Maertens, T., *A Feast in Honor of Yahweh*, Notre Dame 1965.
- Maimonides, Moses, *The guide for the perplexed*. Translated from the original arabic text by M. Friedlander, second edition revised throughout, Dover Publications, 2009.
- Makarios, Simonopetrilul ieromonah, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*. traducere diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2000.
- Manoilescu Dinu, Natalia, *Duhul Sfânt în spiritualitatea ortodoxă*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005.
- Manole, Ion, *Anton Pann*, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1955.
- Martimort, A. G.; Dalmais I. H.; Jounel P., *The Church at prayer. Vol. IV: The Liturgy and Time*, Collegeville, Minnesota, 1986.
- Matei, Zaharia, *Profesorul, protopsaltul și compozitorul Anton Pann*, Basilica, București, 2014.
- Mateos, Juan, *Celebrarea Cuvântului în Liturghia Bizantină*. Studiu istoric, prefață de pr. prof. dr. Robert F. Taft. Traducere și note de Cezar Login, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2007.
- Mateos, Juan, *Utrenia Bizantină*. Traducere de Cezar Login, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2008.
- Maxwell, E. Johnson, *Between Memory and Hope: Readings on the Liturgical Year*, Liturgical Press, 2000.

- McArthur, Allan, *The evolution of the Christian Year*, SCM Londra, 1953.
- McGuchin, John Anthony, *Sfântul Grigorie de Nazianz – o biografie intelectuală*. Traducere din limba engleză de Adrian Podaru, Renașterea, Cluj-Napoca, 2013.
- McKinnon, James, *Music in early Christian literature*, Cambridge, 1987.
- Miloșevici, Nenad, S., *Dumnezeiasca Liturghie – centrul cultului în Ortodoxie – legătura indisolubilă a Sfințelor Taine cu dumnezeiasca Euharistie*, traducere de pr. prof. Ioan Ică sr., Sibiu, Deisis, 2013.
- Mitrofanovici, Vasile, *Liturgica Bisericei Ortodoxe*, Cernăuți, 1929.
- Moiescu, Titus, *Monodia bizantină în gândirea unor muzicieni români*, Editura Muzicală, București, 1999.
- Moiescu, Titus, *Prolegomene bizantine - Muzica bizantină în manuscrise și carte veche românească*, București, 1985.
- Moisil, Costin, *Geniu românesc vs. Tradiție bizantină. Imaginea cântării bisericești în muzicologia românească*, Editura Muzicală, București, 2016.
- Moisil, Costin, *Românirea cântărilor: un meșteșug și multe controverse – Studii de muzicologie bizantină*, Editura Muzicală, București, 2012.
- Moldoveanu, Nicu, *Istoria muzicii bisericești la români*, Editura Basilica, București, 2010.
- Moore, Lazarus, *Sfântul Serafim de Sarov, O biografie spirituală de*, traducere de Prof Paul Bălan, Ed. Agapis, București, 2002.
- Moreschini, Claudio, Enrico Norelli, *Istoria Literaturii creștine vechi grecești și latine. Volumul I : De la Apostolul Pavel până la epoca lui Constantin cel Mare*, traducere de Hanibal Stănciulescu și Gabriela Sauciuc, ediție îngrijită de Ioan Florin Florescu, Polirom, 2001.
- Moreschini, Claudio, Enrico Norelli, *Istoria Literaturii creștine vechi grecești și latine. Volumul II/1: De la Conciliul de la Niceea la începuturile Evului Mediu*, traducere de Hanibal Stănciulescu, ediție îngrijită de Ioan Florin Florescu, Polirom, 2004.
- Morrill, Bruce T., *Divine Worship and Human Healing: Liturgical Theology at the Margins of Life and Death*, Liturgical Press, 2009.
- Nardone, Richard M., *The story of the Christian year*, Paulist Press, 1991.
- Neale, J M, *Hymns oh the Eastern Church*, London, 1863.
- Nikolakopoulos, Konstantin, *Studii de Teologie Biblică – Ermineutica ortodoxă și cea occidentală; Semnificația noțiunilor imnologice ale Noului Testament –*, traducere de pr. prof. dr. Ioan Vasile Leb și drd. Ilie Ursu, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2008.
- Nocent, A, *The Liturgical Year*. 4 vols. Collegeville 1977.
- Nocent, Adrian, *The Liturgical Year*, Liturgical Press, 1999.
- Ocoleanu, Picu pr. lect. univ., *Introducere în genealogia teologică a monahismului creștin*, Editura Christiana, București, 2008.
- Pann, Anton, *Irmologhiu sau Catavasier*, care cuprinde în sine toate irmoasele sau catavasiile sărbătorilor împărătești de peste an, troparele condacele și exapostiliariile. Cuprinde și podobiile tuturor glasurilor, Binecuvântările și Slujba morților și altele. Românit și dat la lumină cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului și de Dumnezeu alesul și Arhiepiscop și Mitropolit al Ungrovlahiei, Prea Sfințit Exarh al plaiurilor și locțiitor al Cezareii Capadociei și cavaler a feluri de ordine, Neofit, pentru întrebuițarea seminariilor și altor școli asemenea, de Anton Pann, București, tipărit întru a sa Tipografie de Muzică Bisericească, 1846.
- Pann, Anton, *Noul Doxastar*, prefăcut în românește după metoda vechi al serdarului Dionidie Fotino și dat la lumină pe acest metod nou în zilele oblăduirii prea înălțatului nostru prinț Alexandru Ghica, cu binecuvântarea și ajutorul Înaltpreasfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei Domnul D. Neofit, întru întâiul an al arhipărtoriei sale, de Anton

- Pannl. Tomul I. În tipografia Pitarului Konst. Petrovici, sub direcția lui Iosif Kopainig care a lucrat și notele de cântare. Traducător, editor și tipograf: Anton Pann, București, 1841. Tomul II, III în anul 1853, tipărite în tipografia sa de Muzică Bisericească. Retipărit: Pann, Anton, *Noul Doxastar – Triodul și Penticostarul - prelucrat în românește după metoda sistemii vechi după cel al al Serdarului Dionisie Fotino, de Anton Pann. Tomurile II, III*, Editura Didahia Severinului, Drobeta Turnu Severin, 2014.
- Panțiru, Grigore, *Notația și ehurile muzicii bizantine*, Editura Muzicala a Uniunii Compozitorilor, București, 1971.
- Păcurariu, Mircea pr. prof. dr., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. Volumul I, Trinitas, Iași, 2004.
- Păcurariu, Mircea pr. prof. dr., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Volumul II, ediția a II-a, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
- Păcurariu, Mircea pr. prof. dr., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol III, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
- Păcurariu, Mircea, *Cărturari sibieni de altădată*, Cluj-Napoca, 2002.
- Pellegrino, Michele, *La poesia di S. Grigorio Nazianzeno*, Pubblicazioni della Università cattolica del Sacro Cuore, Serie Quarta: Scienze Filologiche, volume XIII, Milano, 1932.
- Penticostarul cuprinzând Sfintele Paști, precum și slavele principale ale duminicilor din Penticostar*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1924.
- Penticostarul*, Ion Popescu-Pasărea, București, 1924, 1936², 1941³.
- Peterson, David C., *The Acts of the Apostles*, Grand Rapids, Michigan/Cambridge, 2005.
- Petrașcu, Vasile, *Catavasier*, cuprinzând odele sau pesnele canoanelor (catavasiilor) mai însemnate din duminici și sărbători peste întregul an bisericesc, aplicate și fixate pe notație liniară de Dr. Vasile Petrașcu, profesor la Academia Teologică din Cluj, 1933; *Catavasier*, cuprinzând Catavasiile cele mai însemnate ale cultului ortodox, aplicate și fixate pe notație liniară de dr. Vasile Petrașcu, fost profesor de Muzică bisericească și ritual la Academia Teologică din Cluj. Ediție revizuită și îngrijită de pr. dr. Vasile Stanciu, Editura Buna-Vestire, Beiuș, 1995. Retipărit în condiții grafice de excepție: *Catavasier*, cuprinzând odele sau pesnele canoanelor (catavasiilor) mai însemnate din duminici și sărbători peste întregul an bisericesc, aplicate și fixate pe notație liniară de Dr. Vasile Petrașcu, ediție îngrijită și revizuită de pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016.
- Petresco, I. D., *Études de paléographie musicale byzantine: Éditions musicales de l'Union des Compositeurs de la République Socialiste de Roumanie*, Bucarest, 1967.
- Petrescu, Gheorghe, *Elemente de propedeutică muzicală în manuscrisul psaltic 1106*, BCU, Cluj-Napoca, 1991.
- Piault, B., *La prière de l'Église*, Paris, 1958.
- Pitra, J. B., *Analecta sacra spicilegio Solesmensi parata*, Paris, 1876.
- Pitra, J. B., *L'hymnographie de l'Église grecque*, Imprimeria dela Civiltà Cattolica, Rome, 1867.
- Pitra, J. B., *Spicilegium Solesmense Complectens Sanctorum Patrum*, Paris, Firmin-Didot Fratres, 1858.
- Ploșteanu, Nifon N., *Carte de Muzică Bisericească pe Psaltichie și pe note liniare, pentru trei voci*, București, 1902.
- Popescu, Nic. M., *Viața și activitatea dascălului de cântări Macarie Ieromonahul*, București, Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1908.
- Popescu, Nicolae, *Macarie Psaltul*. La o sută de ani de la moartea lui (1836-1936), București, 1936.

- Popescu, Ștefanache, *Anastasimatarul practico-teoretic prescurtat*, retipărit de I. Popescu-Pasărea, 1931.
- Popescu, Ștefanache, *Colecțiune de cântări bisericești*, Tipografia Nifon Mitropolitul, București, 1860.
- Popescu-Pasărea Ion, *Liturghierul de străină*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1925.
- Popescu-Pasărea, *Ctavasier ce cuprinde catavasiile de peste tot anul și voscresnele învierii*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1908.
- Poslușnicu, Mihail, *Istoria muzicii la români*, Editura Cartea Românească, București, 1928.
- Potin, J., *La fête juive de la Pentecôte, Etude des textes liturgiques*, Paris, Edition du Cerf, 1971.
- Power, D. (ed.), *The Times of Celebration (= Concilium 142)* New York 1981.
- Preda, Constantin dr., *Credința și viața Bisericii primare. O analiză a Faptelor Apostolilor*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
- Preda, Constantin lect. dr., *Propovăduirea apostolică*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
- Pruteanu, Petru Ierom. dr., *Evoluția rânduielilor Tipiconale în răsăritul ortodox*. Studiu istorico-liturgic, ediția a II-a revizuită, Edineț, 2007.
- Răducă, Vasile pr. prof. dr., *Monahismul egiptean. De la singurătate la obște*, Nemira, 2003.
- Rosseti, Al., *Istoria Limbii Române*. Volumul I: De la origini până la începutul secolului al XVII-lea. Ediție definitivă, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
- Rouillard, Philippe, *Les fêtes chrétiennes en Occident*, Les Éditions du Cerf, Paris, 2003.
- Sanders, E. P., *Jewish Law from Jesus to the Mishnah*, Trinity Press International, Philadelphia, 1990.
- Sava, Viorel pr. prof. dr., *În Biserica Slavei Tale*. Studii de teologie și spiritualitate liturgică, vol. I, II, III, ediții revizuite și adăugite, Editura Doxologia, Iași, 2013.
- Schaff, Philip, Henry Wace (eds.), *The Seven Ecumenical Councils. Nicene and Post-Nicene Fathers: Second Series*. 14, The Seven Ecumenical Councils. Grand Rapids, Michigan, U.S.A. 1905.
- Schmemmann, Alexander, *Euharistia, Taina Împărăției*, traducere de pr. Boris Răduleanu, Editura Anastasia, București, 1992.
- Schmemmann, Alexander, *Introducere în teologie liturgică*, traducere Vasile Bîrzu, Editura Sophia, București, 2002.
- Schmemmann, Alexander, *Liturgy and Life: Christian Development Through Liturgical Experience*, New York, Orthodox Church in America, 1974.
- Scrima, André, *Biserica liturgică*, traducere din limba franceză, cuvânt înainte și note de Anca Manolescu, prefață de Mihail Neamțu, Humanitas, 2005.
- Secară, Constantin, *Muzica bizantină – doxologie și înălțare spirituală*, Ed. Muzicală, București, 2006.
- Sentinela Cântărilor Bisericești Române*, pusă pe note de Terentius Bugariu, Temesvar, 1908.
- Shaun, Tougher, *The reign of Leo VI: (886 - 912). Politics and people*, Leiden, Brill, 1997.
- Spence-Jones, H. D. M., *The Pulpit Commentary: Joel*, Bellingham, WA Logos Research Systems, 2004.
- Stanciu, Vasile, *Anastasimatarul sau Cântările vecerniei de Sâmbătă seara și ale utreniei de Duminică dimineața*, compuse și fixate pe notație liniară după melodiile celor opt glasuri bisericești, notate de preotul Dimitrie Cunțanu, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2010.
- Stanciu, Vasile, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania*, Ed. Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1996.

- Stanciu, Vasile, *Slujbele Sfinților Martiri și Mărturisitori Năsăudeni Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigore din Zagra și Vasile din Telciu*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2008.
- Stanciu, Vasile, *Muzica bisericească corală din Transilvania*, vol I, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
- Stanley, David M., *A Modern Scriptural Approach to the Spiritual Exercises*, Chicago, Loyola University, 1967.
- Stăniloae, Dumitru pr. prof. dr., *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997.
- Stăniloae, Dumitru pr. prof., *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, Craiova, 1986.
- Stevenson, H. M., Pitra J B, *Theodori Prodomi commentarios in carmina sacra melodorum Cosmae Hieros et Ioannis Damasc*, Rome, 1888.
- Strassfield, M., *The Jewish Holidays*, New York, 1985.
- Strobel, August, *Ursprung und Geschichte des frühchristlichen Osterkalenders* (Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur, Bd. 121, Berlin, Akademie-verlag 1977).
- Suceveanu, Dimitrie, *Anastasimatar bisericesc după așezământul sistemii celei noi*, Iași, 1848.
- Suceveanu, Dimitrie, *Idiomelar care cuprinde cântările sărbătorilor din lunile septembrie-decembrie*. Partea întâi, tradus din grecește și prelucrat de Paharnicul Dimitrie Suceveanu, Protopsaltul Mitropoliei Moldovei, retipărit acum, a doua oară, transliterarea și diortosirea textului, corectarea greșelilor de tipar și îngrijirea ediției de Arhid. conf. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Editura Mănăstirea Sinaia, 1992.
- Suceveanu, Dimitrie, *Idiomelar care cuprinde cântările sărbătorilor din lunile ianuarie-august*. Partea a doua, tradus din grecește și prelucrat de Paharnicul Dimitrie Suceveanu, Protopsaltul Mitropoliei Moldovei, retipărit acum, a doua oară, transliterarea și diortosirea textului, corectarea greșelilor de tipar și îngrijirea ediției de Arhid. conf. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Editura Mănăstirea Sinaia, 1992.
- Swete, H. B., *The Holy Spirit in the New Testament*, second edition, Macmillan and co., limited, London, 1912.
- Ștefan, Răzvan-Constantin Arhidiacon, *Stihirile dogmatice anastasime ale vecerniei sâmbetelor octoihului*, Editura Basilica, București, 2014.
- Ștrempel, Gabriel, *Catalogul manuscriselor românești*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, vol. I, 1978. vol. II, 1983, vol. III, 1987, vol. IV, 1992.
- Taft, Robert F., *Beyond East and West: Problems in Liturgical Understanding*, Washington, D.C. 1984.
- Taft, Robert F., *Ritul Bizantin – scurtă istorie*. Traducere din limba engleză de Dumitru Vanca și Alin Meheș, Reîntregirea, Alba-Iulia, 2008.
- Talley, T., *The Origins of the Liturgical Year* (Second, Emended Addition), Collegeville, 1986.
- Teodorescu, George Dem., *Viața și activitatea lui Anton Pann*, Partea I, Tipografia Joseph Göbel, București, 1893.
- Thackerary, H. St. J, *The Septuagint and Jewish Worship*, London, 1920.
- Uspensky, Nikolai, *Slujba de seară în Biserica Ortodoxă*. Traducere de Cezar Login, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2008.
- Vasile, Vasile, *Istoria muzicii bizantine și evoluția ei în spiritualitatea românească*, vol I-II, Editura Interprint, București, 1997.
- Vintilescu, Petre pr., *Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cântare bisericească*, Editura Partener, Galați, 2006.

- Webb-Mitchell, Brett, Diane Archer, *Sacred Seasons: A Journey Through the Church Year*, Pilgrim Press, 2002.
- Weiser, F. X., *Handbook of Christian Feasts and Customs: The Year of the Lord in Liturgy*
- Wellesz, Egon, *A history of Byzantine Music and Hymnography*, Oxford at the Clarendon Press, 1998.
- West, M. L., *Greek Metre*, Oxford at the Clarendon Press, 1988.
- Wilhelm, Christ von and M. Parankas, *Anthologia graeca carminum christianorum*, Leipzig, 1871.
- Ailincăi, Dumitru, „Harismele și rolul lor în viața Bisericii primare”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, 1981, nr. 10-12, pp. 737-748.
- Alchermes, Joseph D., „Art and Architecture in the Age of Justinian”, in: Michael Maas (ed), *The Cambridge Companion to the Age of Justinian*, Cambridge, 2005, pp. 343-375.
- Alexa, preot doctorand, Nicolae, „Întruparea și Învierea Mântuitorului după Octoih și Alexandru, Maria, „The palaeography of Byzantine music: A brief introduction with some preliminary remarks on musical palimpsests”, *El palimpsesto grecolatino como fenómeno librario y textual*, Institución «Fernando el Católico» (C.S.I.C.), Excma. Diputación de Zaragoza, Zaragoza, 2006, pp. 113-130.
- Arranz, Miguel, „Office divine. En Orient”, in: *Dictionnaire de Spiritualité. Ascétique et mystique. Doctrine et histoire*, Tome 11, Beauchesne Editions, Paris, 1982, col. 685-720.
- Barbu-Bucur, Sebastian, „Tipărituri psaltice românești”, în: Sebastian Barbu-Bucur, *Tezaur muzical românesc de tradiție bizantină, sec. XVIII-XXI*, Editura Semne, București, 2013, pp. 359-380.
- Beauduin, Lambert, „La Pentecôte à Antioche au IVe siècle”, in: *Questions liturgiques*, vol. 1, 1910-1911, pp. 333-336.
- Boismard, M. E., „La révélation de l'Esprit Saint”, in: *Revue thomiste*, t. 55, (1955), pp. 5-21.
- Breazul, George, „Anton Pann”, în: Breazul, George, *Pagini din istoria muzicii românești*, vol. 1 (ed. Vasile Tomescu), Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, București, 1966, pp. 258-297.
- Brie, Mihai Gavril, pr. conf. univ. dr. „Cercetări muzicologice privind activitatea și opera lui Anton Pann”, în: *Tradiție și modernitate în mărturisirea credinței. 100 de ani de la sfînțirea bisericii Sfântul Ilie din Timișoara*, coord. pr. dr. Cosmin Panțiru, Editura Astra Museum Sibiu, Editura Partoș Timișoara, 2013, pp. 175-186.
- Cabié, R., „Pentecôte”, in: *Dictionnaire de Spiritualité Ascétique et Mystique, Doctrine et Histoire*, fondé par M. Viller, F. Cavallera, J. de Guibert et A. Rayez, continué par A. Derville, P. Lamarche et A. Solignac, de la Compagnie de JÉSUS, avec le concours d'un grand nombre de collaborateurs, Beauchesne, Paris, 1985-1986, Tome 12, Colonne 1029.
- Cabié, Robert, „La cinquantaine pascale, grand dimanche”, in: *La Maison-Dieu*, vol. 39, (1965), pp. 131-139.
- Capelle, Bernard, „Les collectes des Dimanches après la Pentecôte”, in: *Questions liturgiques et paroissiales*, vol. 14 (1929), pp. 130-135.
- Catrina, Constantin Dr., „In memoriam Dimitrie Cunțan (1837-1910)”, în: *Angvstia 15*, (2011), *Istorie Sociologie*, Editura ANGVSTIA, Sf. Gheorghe, 2011, pp. 37-48.
- Catrina, Constantin, „Mitropolitul Andrei Șaguna – despre practica și tradiția cântării de sorginte bizantină în Biserica Ortodoxă din Transilvania”, în: *Acta Musicae Byzantinae*, 1999, Iași, pp. 69-73.
- Chavasse, A., „Leçons et oraisons des vigiles de Pâques et de la Pentecôte dans le sacramentaire gelasien”, în: *Ephemerides Liturgicae*, nr. 69 (1955), pp. 209-226.

- Chircev, Elena, „Irmoasele din colecția de cântări bisericești a lui Dimitrie Cunțanu și relația lor cu muzica psaltică”, în: *Acta Musicae Byzantinae*, III (2001), pp. 16-29.
- Ciobanu, Gheorghe, „Anton Pann și «românirea» cântărilor bisericești”, în: Gheorghe Ciobanu, *Studii de etnomuzicologie și bizantinologie*, vol. I, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1974, pp. 317-329.
- Crihălmeanu, Florentin, „Temi, riti e simbolismi assunti nella preghiera della Chiesa bizantina”, în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Theologia Catholica*, LV (2010), nr. 3, pp. 3-25.
- Daniélou, J., „Easter, the Ascension and Pentecost”, în: *The Bible and the Liturgy*, Notre Dame, 1956, pp. 287-332.
- Davies, J. G., „Pentecost and Glossolalia”, în: *JTS*, nr. 3 (1952), pp. 228-231.
- De Matons, J. Grosdidier, „Liturgie et Hymnographie: Kontakion et Canon”, în: *Dumbarton Oaks Papers*, vol. 34 (1980-1981), pp. 31-43.
- Delcea, Al. Pr., „Dimitrie Suceveanu - 100 de ani de la tipărirea Idiomelarului unit cu Doxastarul”, în: *Glasul Bisericii*, XV (1956), nr. 6-7, pp. 330-340.
- Dobre, Sorin Pr. lect. univ. dr., „Dimitrie Cunțan – repere biografice”, în: *Simpozionul Național: Dimitrie Cunțan (1837-1910) și cântarea bisericească din Ardeal*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2010, pp. 4-25.
- Dupont, J., „La prima Pentecoste cristiana”, în: *Parole di vita*, Studi sugli Atti degli Apostoli, Roma, 1971, pp. 823-860.
- Erbiceanu, C., „Dedicația lui Macarie cântărețul către Mitropolitul Grigorie”, în *BOR*, 1908, nr.1, pp. 37-43.
- Evdochimov, P., „Le fete de Pentecôte dans la tradition orthodoxe”, în: rev. *Verbum caro*, Neuchatel, 1962, nr. 62, pp. 34-38.
- Frangulea, Victor, „Popescu-Pasărea Ion” în: *Dicționar de muzică bisericească românească*(coord): pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu; pr. prof. dr. Nicolae Necula; pr. prof. dr. Vasile Stanciu; arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s. v. *Popescu-Pasărea Ion*.
- Frăcea, Ilie, „La 140 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cunțan”, în: *MA*, 4-6, 1978, pp. 275-285.
- Gaillard, Jean, „Dimanche”, în: *Dictionnaire de spiritualité. Ascétique et mystique. Doctrine et histoire*, Tome 3, Beauchesne Editions, Paris, 1957, col. 951-61, 967-70.
- Gheorghe, Constantin, „Harismele după epistolele Sfântului Apostol Pavel”, în: *Studii Teologice XXV* (1973), nr. 1-2, pp. 21-32.
- Gheorghită, Nicolae, „Byzantine Chant in the Romanian Principalities during the Phanariot Period (1711-1821)”, în: Nicolae Gheorghită, *Byzantine Chant between Constantinople and the Danubian Principalities Studies in Byzantine Musicology*, Editura Sophia, București, 2010, pp. 1-37.
- Ică, Ioan I. jr. diac., „Canonul și canoanele creștinismului apostolic”, în: *Canonul Ortodoxiei I. Canonul Apostolic al primelor secole*, Editura Deisis/Stavropoleos, 2008, pp. 13-321.
- Ignătescu, pr. Vasile, „Penticostarul în viața duhovnicească a Bisericii Ortodoxe”, în: *MMS*, 36, (1960), nr. 5-6, pp. 326- 334.
- Ionașcu, Stelian, „Cântarea din cultul Bisericii Ortodoxe Române. Sintaxă, formă și stil, unitate în diversitate”, în: *Almanah Bisericesc*, Episcopia Giurgiului, 2007, pp. 246-271.
- Ionașcu, Stelian, „Teme majore din istoria muzicii bisericești aflate în dezbaterile mai multor personalități ale sec XIX-XX (controverse, opinii separate, polemici) – partea I”, în: *Studii Teologice*, 2007, nr. 3, pp. 105-133.

- Ionașcu, Stelian, „Teme majore din istoria muzicii bisericești aflate în dezbaterea mai multor personalități ale sec XIX-XX (controverse, opinii separate, polemici) – partea a II-a”, în: *Studii Teologice*, 2008, nr. 2, pp. 7-34.
- Ionescu, Gheorghe, „Macarie Ieromonahul, dascăl de psaltichie și epistat al școlilor de muzichie din Țara Românească”, în: *Studii și cercetări de istorie a artei*, Ed. Academiei Române, București, 1992, pp. 73-83.
- Lungu, N. Conf. univ., pr. prof. Ene Braniște și prof. Chiril Popescu, „Cântările din slujbele Sfințelor Paști”, în: *ST*, XVIII (1966), nr. 1-2, pp. 1-90.
- Lungu, Nicolae Prof., „Problema transcrierii și uniformizării cântării psaltice în Biserica noastră”, în: *ST*, VIII (1956), nr. 3-4, pp. 241-249.
- Lungu, Pavel Prof. dr., „Roman Melodul, Sfântul”, în: *Dicționar de muzică bisericească românească* (coord): pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu; pr. prof. dr. Nicolae Necula; pr. prof. dr. Vasile Stanciu; arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s.v. *Roman Melodul Sfântul*.
- Maertens, Th., „Le souffle et l'Esprit de Dieu”, in: *Évangile*, 14 (1954), pp. 9-49.
- Marcu, Grigorie Pr., „Despre «grăirea în limbi»”, în: *Îndrumător Bisericesc*, Tipografia eparhială Sibiu, 1971, pp. 137-141.
- Matei, Zaharia, „Moldoveanu Nicu”, în: *Dicționar de muzică bisericească românească* (coord): pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu; pr. prof. dr. Nicolae Necula; pr. prof. dr. Vasile Stanciu; arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s. v. *Moldoveanu Nicu*.
- Mateos, J., „Un horologion inédit de S.-Sabas”, dans: *Mélanges E. Tisserant III*, Vatican, 1964, pp. 47-76.
- Mălinaș, Marin, „Penticostarul copiat în 1760 de Popa Gavrilă din Hidișeu de Jos – Bihor”, în: *MA*, XXIII (1978), nr. 4-6, pp. 286-289.
- McCurdy, J. Frederic, „Covenant”, in: *Encyclopedia Judaica*, vol. V, executive committee of the Editorila Board, Kaufman Kohler, Louis Ginzberg, Richard Gottheil, Isaac Brodyde, Emil G. Hirsch, J. Frederic McCurdy, Keter Publishing House Ltd., Jerusalem, 1996, pp. 318-322.
- Meigne, Maurice, „Concile ou collection d'Elvire”, in: *Revue d'histoire ecclésiastique*, 70 (1975), pp. 361-387.
- Melchisedek, Episcop, „Memoriu pentru cântările bisericesci în România”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 6, 1882, pp. 11-47.
- Meyer, B.F., „The Meaning of Pentecost”, în: *Worship*, nr. 40 (1966), pp. 281-287.
- Mihoc, Vasile, „Lucrarea Duhului Sfânt în Biserică”, în: *Mitropolia Ardealului*, XXVII (1982), nr. 4-6, pp. 316-329.
- Moisil, Costin, „Despre românire în prefețele lui Macarie Ieromonahul și Anton Pann”, în: *Dimitrie Cunțan (1837-1910) și cântarea bisericească din Ardeal*, (ed. pr. lect. univ. Sorin Dobre), Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2010, pp. 138-151.
- Moisil, Costin, „Problems of Identity in the Orthodox Church Music in Transylvania”, în: *New Europe College Ștefan Odobleja Program Yearbook 2012-2013*, pp. 125-146.
- Moisil, Costin, „The Romanian Version of Petros Lampadarios' *Anastasimatarion*. Observations Regarding the Principles of Music Adaptation”, in: *Cantus Planus Papers read at the 12th meeting of the IMS Study Group, Lillafüred/Hungary, 2004. Aug. 23-28. Printed by Institute for Musicology of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 2006, pp. 151-171.*
- Moldovan, Ilie, „Învățătura despre Duhul Sfânt în ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane”, în: *Mitropolia Ardealului*, 1973, nr. 7-8, pp. 662-862.
- Moldoveanu, Nicu, „Muzica Bisericească la români în secolul al XIX-lea”, în: *GB*, XLI (1982), nr. 11-12, pp. 883-915.

- Moldoveanu, Nicu, „Preocupări de muzică și muzicologie în Biserica Ortodoxă Română în ultimii 50 de ani”, în: *ST*, XXIX (1977), nr. 3-4, pp. 263-297.
- Moldoveanu, Nicu, Vasile Stanciu, Vasile Sorin Dobre, „Cunțanu Dimitrie”, în: *Dicționar de muzică bisericească românească* (coord): pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu; pr. prof. dr. Nicolae Necula; pr. prof. dr. Vasile Stanciu; arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s. v. *Cunțanu Dimitrie*.
- Naumowicz, Józef, „L'Esprit Saint et l'Eglise dans le premières homélies patristiques sur la Pentecôte”, in: *Der Heilige Geist in Leben der Kirche*, 2005, pp. 285-296.
- Neaga, Nicolae pr. prof. dr., „Glosolalia”, în: *Mitropolia Banatului*, XXVI (1976), nr. 9-12, pp. 608-614.
- Oury, Guy-Marie, „Office divine. En Orient”, in: *Dictionnaire de Spiritualité. Ascétique et mystique. Doctrine et histoire*, Tome 11, Beauchesne Editions, Paris, 1982, col. 711.
- P. Regan, „The Fifty Days and the Fiftieth Day”, *Worship* 55 (1981), pp. 194-218.
- Philippou, Angelos, „The Mystery of the Pentecost”, in: *Orthodox Ethos*, Oxford: Holywell Press, 1964, pp. 70-97.
- Popa, Valeriu, „Dimitrie Cunțan”, în: *Școala Ortodoxă Română de Cântăreți Bisericești „Dimitrie Cunțan” din Sibiu*, Anuarul II, 1927-1937, Tipografia Bucur Orendovici, Suceava, 1947, pp. 1-14.
- Popescu-Pasărea, Ion, „Istoria muzicii”, în: *Cultura*, I (1911), nr. 3, pp. 49-52.
- Rouwhorst, G., „The Origins and Evolution of Early Christian Pentecost”, in: *Studia Patristica*, XXXV, (1999), pp. 309-322.
- Rus, Anton, „Cărțile bisericești liturgice tipărite în tipografia de la Blaj (1747-1948)”, în: *Studia Theologia Graeco-Catholica Varadiensis*, I (2005), pp. 35-46.
- Salaville, Séverien, „Tessachoste Ascension et Pentecôte au IVe siècle”, in: *Echos d'Orient*, vol. 28 (1929), pp. 257-271.
- Sauca, Ioan, „Glosolalia în Biserica primară și interpretările ei de-a lungul vremii”, în: *Mitropolia Ardealului*, XXVII (1982), nr. 7-9, pp. 445-463.
- Sauter, Jean, „L'événement de la Pentecôte dans l'exégèse de Théodoret, évêque de Cyr (423-457)”, in: *Questions liturgiques et paroissiales*, vol. 34 (1953), pp. 103-107.
- Sava, Viorel pr., „Protosaltul Dimitrie Suceveanu”, în: *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași*, Teologie, 1992, pp. 65-73.
- Sava, Viorel pr., „Cultul ortodox—spațiul prezenței și lucrării Duhului Sfânt”, în: *Dialog Teologic*, Revista Institutului Teologic Romano-Catolic, I (1998), nr. 1, pp. 112–123.
- Sava, Viorel pr. prof. dr., „Cultul divin public ortodox. Definiția cultului și aspectele lui. Scopurile sau funcțiile cultului divin ortodox; istoria instituirii și dezvoltării cultului creștin; trăsăturile generale ale cultului ortodox și caracterele sale teologice specifice în comparație cu cultul celorlalte confesiuni creștine; problema adaptării cultului divin la cerințele vieții contemporane în ortodoxie”, în: *Teologia Ortodoxă în secolul al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea*, coordnator pr. prof. dr. Viorel Ioniță, Editura BASILICA a Patriarhiei Române, București, 2011, pp. 504-512.
- Sava, Viorel pr. prof. dr., „Slujbele bisericești și semnificația lor teologică; laudele bisericești mari. Vecernia și Utrenia: rânduială și semnificație teologico-simbolică; laudele bisericești mici. Pavecernița, Miezonoptica și Ceasurile: rânduială și semnificație teologico-simbolică”, în: *Teologia Ortodoxă în secolul al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea*, coordnator Pr.prof.dr. Viorel Ioniță, Editura BASILICA a Patriarhiei Române, București, 2011, pp. 554-556.
- Schillebeeckx, E., „Ascension and Pentecost”, *Worship* 55 (1960-61), pp. 336-363.

- Secară, Constantin, „Prefață”, în: Anton Pann, *Noul Doxastar – Triodul și Pentecostarul* - prelucrat în românește după metoda sistemii vechi după cel al al Serdarului Dionisie Fotino, de Anton Pann. Tomurile II, III, Editura Didahia Severinului, Drobeta Turnu Severin, 2014, p. II-VIII.
- Spicq, C., „Le Saint Esprit, vie et force de l'église primitive”, in: *LumVi*, 10 (1953), pp. 9-28.
- Stanciu, Vasile pr. prof. dr., „Elemente de exegeză imnografică în teologia ortodoxă contemporană”, în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai- Theologia Orthodoxa*, 2003, nr. 1-2, , pp. 85-92.
- Stanciu, Vasile pr. prof. dr., „Imnografia și muzica religioasă în preocupările de seamă ale Sfinților Trei Ierarhi”, în: *ÎB*, 1989, nr. 12, pp. 87-91.
- Stanciu, Vasile pr. prof. dr., „Particularități ale genului cromatic în muzica bisericească de proveniență bizantină din Transilvania”, în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai- Theologia Orthodoxa*, 2000, nr. 1-2, pp. 115-136.
- Stanciu, Vasile pr. prof. dr., „Teologie și imnografie în liturgiile bizantine (I) schiță bibliografică”, în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai- Theologia Orthodoxa*, 2005, nr. 1-2, pp. 39-46.
- Stanciu, Vasile pr., „Învieră în imnele și cântările Bisericii”, în: *Renașterea*, 2004, nr. 4, p. 4.
- Stanciu, Vasile pr. prof. dr., „Viața, activitatea și opera muzicală a prof. dr. Vasile Petrașcu”, în: *Mitropolia Ardealului*, an XXXIII (1988), nr. 2, pp. 20-36.
- Stanciu, Vasile, „Leon VI Înțeleptul”, în: *Dicționar de muzică bisericească românească* (coord): pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu; pr. prof. dr. Nicolae Necula; pr. prof. dr. Vasile Stanciu; arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s.v. *Leon VI Înțeleptul*.
- Stanciu, Vasile, „Petrașcu Vasile”, în: *Dicționar de muzică bisericească românească* (coord): pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu; pr. prof. dr. Nicolae Necula; pr. prof. dr. Vasile Stanciu; arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s. v. *Petrașcu Vasile*.
- Stăniloae, Dumitru pr. prof. dr., „Sfântul Duh în revelație și în Biserică”, în: *Ortodoxia*, 1974, nr. 2, pp. 216-249.
- Stăniloae, Dumitru pr. prof. dr., „Cântarea liturgică comună, mijloc de întărire a unității în dreapta credință”, în: *Ortodoxia*, XXXIII (1981), nr. 1, pp. 58-72.
- Stevenson, M. Henry, „L'hymnographie de l'église grecque. Du rythme dans les cantiques de la liturgie grecque”, in: *Revue des questions historiques*, V (1876), pp. 482-538.
- Sthatis, Gregorios, „An analysis of sticheron «Ton Ylion Krypsanta» by Germanos, Bishop of New Patras (The Old Synoptic and the New Analytical Method of Byzantine Notation), in: E. Wellesz and M. Velimirović (eds), *Studies in Eastern Chant*, New York, St Vladimir's Press, 1979, pp. 177-213.
- Stiernon, Daniel, „Léon VI (le Sage), empereur de Constantinople, 866-912”, in: *Dictionnaire de Spiritualité. Ascétique et mystique. Doctrine et histoire*, Tome 9, Beauchesne Editions, Paris, 1976, col. 615.
- Șoima, Gheorghe Pr., „Muzica bisericească și laică în Institutul Teologic din Sibiu”, în: *Mitropolia Ardealului*, VI, (1961), nr. 11-12, pp. 798-806.
- Taft R., „The Liturgical Year: Studies, Prospects, Reflections”, *Worship* 55 (1981), pp. 2-23.
- Taft, R., „Comparative Liturgy. 50 years after A. Baumstark”, *Worship* 73 (1999), pp. 521-541.
- Taft, Robert F., „How Liturgies Grow: The Evolution of the Byzantine Divine Liturgy”, in: *Orientalia Christiana Periodica*, XLII (1977), pp. 8-30.
- Taft, Robert F., „Mount Athos: A Late Chapter in the History of the Byzantine Rite”, in: *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 42 (1988), pp. 179-194.

- Taft, Robert F., „The Liturgy of the Great Church: An Initial Synthesis of Structure and Interpretation on the Eve of Iconoclasm”, in: *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 34/35 (1980/1981), pp. 45-50.
- Taft, Robert, „The Liturgical Year: Studies, Prospects, Reflections”, in: *Between Memory and Hope: Readings on the Liturgical Year* (editor Maxwell E. Johnson), The Liturgical Press Collegeville, Minnesota, 2000, pp. 3-25.
- Vasile, Vasile, „Activitatea muzicală a lui Macarie Ieromonahul la Mănăstirea Neamț”, în: *BOR*, 1997, nr. 7-12, pp. 279-293.
- Vasile, Vasile, „Semnificații spirituale și culturale ale procesului de românire a muzicii bisericești”, în: *Akademos. Cercetări de muzicologie*, nr 2b: Sesiunea științifică anuală, 8 aprilie 1997 (partea II), pp. 105-111.
- Vasile, Vasile, „Protopsaltul Dimitrie Suceveanu (1816-1898)”, în: *Byzantion*, vol. I-II (1995), pp. 9-56.
- Victor Franguluea, „Popescu-Pasărea Ion” în: *Dicționar de muzică bisericească românească* (coord): pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu; pr. prof. dr. Nicolae Necula; pr. prof. dr. Vasile Stanciu; arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s. v. *Popescu-Pasărea Ion*.
- Wedderburn, A. J. M., „Romans 8, 26 – Towards a Theology of Glossolalia”, in: *ScotJT*, 28 (1975), pp. 369-377.
- Wellesz, Egon, „Byzantine Music and Its Place in the Liturgy”, in *Proceedings of the Royal Musical Association*, 81st. (1954-1955), pp. 13-28.
- Wellesz, Egon, „Origins of Byzantine Music”, in: *Bulletin of the American Musicological Society*, No. 11/12/13 (Sep., 1948), pp. 25-26.
- Wellesz, Egon, „Words and Music in Byzantine Liturgy”, in: *The Musical Quarterly*, vol. XXXIII (1947), No. 3, July, pp. 297-310.
- Zăgorean, Ioan arhid, prof., dr., „Praznicul Cincizecimii sau al Rusaliilor”, în: *Telegraful Român*, 119 (1971), nr. 21-22, p. 2.